

Kırsal Kesimdeki Kadınların Girişimcilik Eğilimlerinin Saptanması: İzmir'in Kemalpaşa İlçesi

Nazlı YAVUZ¹ , Duran GÜLER^{1*} , Sait ENGİNDENİZ¹

¹ Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, İzmir, Türkiye

Öz: Araştırmanın amacı İzmir'in Kemalpaşa ilçesinin kırsal kesimindeki kadınların girişimcilik eğilimlerini saptamaktır. Bu amaç doğrultusunda Kemalpaşa ilçesinde 68 kadınla anket yapılmıştır. Anketler yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Araştırmada öncelikle kadınların demografik özellikleri ortaya konulmuştur. İkinci bölümde kadınların girişimcilikle ilgili önem verdikleri faktörler beşli likert ölçeğiyle değerlendirilmiştir. Kadınların girişimcilik kararlarında önem verdikleri kriterler ise Bulanık Eşli Karşılaştırma yöntemiyle analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre kadınların girişimcilik kararlarında en fazla önem verdikleri kriter girişimci destekleridir. Öne çıkan diğer kriterler sırasıyla ekonomik faktörler, aile yapısı ve sosyal çevre, kişilik özellikleri ve demografik özelliklerdir. Bununla birlikte sermaye temininde yaşanan zorluklar kadınların girişimciliğe yönelirken karşılaştığı sorunların başında gelmektedir. Bu nedenle hibe desteklerinin kadınları girişimciliğe teşvik edecek düzeyde artırılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik kararları, kadın girişimciliği, Bulanık Eşli Karşılaştırma

The Determination of the Entrepreneurial Tendencies of Women in Rural Areas: The Case of Kemalpaşa District of Izmir Province

Abstract: The aim of this study is to determine the entrepreneurial tendencies of women in rural areas in Kemalpaşa district of Izmir province. Within the scope of this aim, face-to-face surveys were conducted with 68 women in Kemalpaşa. In the study, the socio-economic characteristics of women were given firstly. Then, the five-point likert scale was used to evaluate the factors women attach importance to entrepreneurship. The criteria that women attach importance to entrepreneurship decisions were analyzed using Fuzzy Pairwise Comparison method. According to the results of research, entrepreneur support is the most important factor that affects entrepreneurship decisions of women. The other factors were determined as economic factors, family structure and social environment, personality traits, and demographic characteristics. In addition, difficulties in obtaining capital are at the forefront of the problems faced by women while turning to entrepreneurship. Therefore, it is necessary to increase the grant support to a level that will encourage women to entrepreneurship.

Keywords: Entrepreneurship decisions, women entrepreneurship, Fuzzy Pairwise Comparison

GİRİŞ

Girişimci, yeni fikirleri oluşturmanın ve uygulamanın yanı sıra üretim kaynaklarını yeni bir tarzda birleştirerek kullanılmayan üretim faktörlerinin kullanılmasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca ekonomik kaynakların düşük üretkenlik alanlarından yüksek alanlara aktarılmasında önemli katkıları bulunmaktadır (Öztürk, 2008). Türkiye'de kadınlara yönelik desteklerle ve oluşturulan politikalarla hem kentsel, hem de kırsal alanda yaşayan kadınların çalışma hayatına kazandırılması amaçlanmaktadır (Abacı ve ark., 2014). Gelişen teknoloji ve endüstrileşmeyle birlikte çalışma hayatına katılan kadın sayısındaki artışın sonucunda girişimcilik kadınlar için de önemli bir fırsat durumuna gelmiştir. (Bedük, 2005; Erdoğan Morçin, 2013). Kadınlar ekonomik koşullardan kaynaklanan işsizlik sorunları, kadınlara uygun olmayan iş koşulları ve ücret konusunda cinsiyet ayrımcılığına uğrama gibi nedenlerle girişimciliğe yönelebilmektedirler. Ayrıca bağımsızlık isteği, kendini gerçekleştirme isteği, kendi işinin patronu olma, aile ve iş sorumluluğu arasındaki dengeyi kurma isteği de kadınları girişimciliğe yönelten faktörler arasındadır (Cohen ve Mahon, 1999; Arslan ve Toksoy, 2017).

Kadın girişimciliği, kadınlara ekonomik bağımsızlıklarını kazandırmanın yanı sıra kadınların ülke ekonomisine katkı sağlaması açısından da önem arz etmektedir (Göküş ve ark., 2013). Bununla birlikte kadınların girişimcilik faaliyetlerinde bulunmaları, gelişen ekonomiler için stratejik bir öneme

sa sahiptir (Soysal, 2010). Ancak Türkiye'de kırsal kesimde girişimci kadın sayısı azdır. Oysa kırsal alanda yaşayan kadınların girişimcilik faaliyetleri kırsal kalkınma açısından önemlidir (Karaturhan ve ark., 2017). Nitekim kadın girişimcilerin ekonomik hayata yeterince dahil olamaması, gelişmekte olan ülkelerde kırsal kalkınma çabalarında istenilen sonuçlara ulaşılamamasının nedenlerinden biri olarak görülmektedir (Soysal, 2013).

Kırsal kesimde kadın girişimciliği ve sorunları bölgeden bölgeye değişkenlik gösterebilmekle birlikte girişimciliğe etki eden faktörler de farklılık gösterebilmektedir. Bu nedenle bu yöndeki araştırmaların her yöre için ayrı ayrı yapılması gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında araştırmanın sürdürülebilir kırsal kalkınmanın sağlanmasındaki arayışlara ışık tutabileceği ve diğer bölgelerde yapılacak araştırmalar için bilimsel bir rehber olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın temel amacı; İzmir'in Kemalpaşa ilçesinin kırsal kesimindeki kadınların girişimci olma yönündeki isteklerini etkileyen faktörleri ve girişimcilik eğilimlerini saptamak, bu

*Sorumlu Yazar: duran.guler@ege.edu.tr Bu çalışma, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından 2209/A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destek Programı kapsamında desteklenen projeden (lisans tezinden) üretilmiştir.

Geliş Tarihi: 15 Mart 2022

Kabul Tarihi: 18 Aralık 2022

açından karşılaşılan sorunları ortaya koymak ve bazı öneriler getirmektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada aşağıda verilen hipotez test edilmiştir:

MATERYAL ve YÖNTEM

Araştırmanın materyalini birincil ve ikincil veriler oluşturmaktadır. Araştırmanın birincil verileri, İzmir ilinin Kemalpaşa ilçesinin kırsal kesiminde yaşayan kadınlarla yüz yüze yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Araştırmada kullanılan ikincil veriler ise bu konuda yapılmış araştırmaların bulguları ve istatistik verileridir.

Çizelge 1. Araştırma kapsamına alınan mahalleler ve kadın nüfusları

Mahalleler	Kadın Nüfusu	%	Toplam Nüfus	Kadın Nüfus Oranı (%)
75.Yıl Cumhuriyet	1,731	15.75	3,502	48.57
85.Yıl Cumhuriyet	2,221	20.21	4,536	48.96
Hürriyet	2,417	22.00	4,921	49.12
İstiklal	1,605	14.61	3,369	47.64
Kazımpaşa	1,339	12.19	2,700	49.59
Mustafa Kemal Atatürk	1,674	15.24	3,468	48.27
TOPLAM	10,987	100.00	22,496	48.84

Kaynak: Anonim, 2018.

İlgili mahallelerdeki toplam 10,987 kadın, araştırmanın ana kitlesini oluşturmuştur ve kaç kadın ile görüşüleceği aşağıdaki oransal örnekleme formülü (Newbold, 1995) ile belirlenmiştir.

$$n = \frac{Np(1-p)}{(N-1)\sigma_{p_x}^2 + p(1-p)}$$

formülde;

n = Örnek hacmi

N = Toplam kadın sayısı (10,987)

p = Örneğe dahil edilecek kadınların oranı

$\sigma_{p_x}^2$ = Oranın varyansıdır.

Araştırmada %90 güven aralığı ve %10 hata payı ile örnek hacmi 68 olarak hesaplanmıştır. Anket yapılacak kadınların mahallelere göre dağıtımında toplam kadın sayısı içinde mahallelerin aldığı pay esas alınmıştır. Görüşülecek kadınların belirlenmesinde tesadüfi sayılar cetvelinden yararlanılmıştır.

Araştırmada derinlemesine literatür taraması yapılarak amaca uygun bir anket formu hazırlanmıştır. Araştırmaya dahil edilen kadınların girişimcilikle ilgili ifadelerle katılma düzeylerinin belirlenmesinde beşli likert ölçeğinden yararlanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır.

Araştırmada kadınların girişimcilik kararlarında önem verdikleri kriterler Bulanık Eşli Karşılaştırma yöntemiyle analiz edilmiştir. Bu yöntem, basit eşli karşılaştırma yöntemiyle benzerlik göstermektedir. Her ikisinde de katılımcılar iki amacı karşılaştırmaktadır. Diğer taraftan bu yöntemde, bir amacın diğerine göre tercih derecesi ortaya konulmakta ve katılımcıların iki amaç arasında kayıtsız

H1: Kadınların girişimcilik kararlarında önem verdikleri kriterlerin önem dereceleri farklılık gösterir.

Ülkeden ülkeye tanımı değişmekle birlikte genel olarak kırsal alan; kent yerleşim alanının dışında kalan ve tarımsal faaliyetlerin yapıldığı alanları da içeren köy, mezra vb. adlarla anılan yerleşim alanları olarak tanımlanmaktadır (Şerefoğlu, 2009; Çelik ve ark., 2013). Araştırmada, ilçede nüfusu 20,000'in altında olup kırsal kesimi oluşturan ve kadın nüfusunun fazla olduğu altı mahalle gayeli olarak kapsama alınmıştır. Bu mahallelerin 2018 yılı kadın nüfusları Çizelge 1'de verilmiştir.

kalmaları sağlanmaktadır. Araştırmada, katılımcılara karar tercihlerini belirlemeleri için beş farklı kriter sunulmuştur. Bu kriterler; kişilik özellikleri, demografik özellikler, aile yapısı ve sosyal çevre, ekonomik faktörler ve girişimcilik destekleridir. Bulanık Eşli Karşılaştırma yönteminin uygulanmasında aşağıdaki adımlar kullanılmıştır (Zadeh 1983; Ross, 1995; Klir ve Yuan, 1995; Tanaka, 1997; Pedrycz ve Gomide, 1998). İlk olarak, bireysel tercihleri belirtmek için ikili karşılaştırmalar sunulmuştur. Karşılaştırmada toplam mesafe aşağıdaki gibi ifade edilmektedir; $GKH=0.5$ ise $K \approx H$; $GKH > 0.5$ ise $K > H$ ve $GKH < 0.5$ ise $K < H$ Hedeflerin (C) ikili karşılaştırmalarının sayısı $C = [(Z \times (Z-1))/2]$ olarak belirlenmiştir. Formülde Z tercih edilen hedef sayısını ifade etmektedir.

Bu araştırmada, her katılımcıya beş farklı kriterin 10 karşılaştırması sunulmuştur. Her bir ikili karşılaştırma için gcr tercihi elde edilmiştir. r'nin tercih derecesinin c'ye göre ölçümü $gcr=1-grc$ olarak ifade edilebilmektedir.

$$G_{cr} = \begin{cases} 0 & \text{if } c = r \forall c, r = 1, \dots, n \\ g_{cr} & \text{if } c \neq r \forall c, r = 1, \dots, n \end{cases}$$

Daha sonra bulanık tercih matrisi oluşturulmuş olup, her bir hedefin (μ_j) ayrı olarak tercih edilen yoğunluğu aşağıdaki denklem kullanılarak elde edilmiştir;

$$\mu_j = 1 - (\sum_{c=1}^n G_{cr}^2 / (n-1))^{1/2}$$

μ_j değeri 0 ile 1 arasında değişmektedir. Karşılaştırma amacının eşit derecede önemli olup olmadığı Friedman Testi ile belirlenmiştir. Ayrıca sıralar için Kendall'in uyum katsayısı kullanılmıştır (Günden ve Miran, 2007).

BULGULAR VE TARTIŞMA

Ankete katılan kadınlara ilişkin demografik özellikler Çizelge 2’de sunulmuştur. Buna göre görüşülen kadınların %41.18’i 31-40 yaş grubunda yer almaktadır. Kadınların %44.12’si ilkokul, %44.12’si ortaokul ve %5.88’i lise mezunudur. Medeni durumları değerlendirildiğinde %91.18’inin evli

olduğu belirlenen kadınların %70.59’u ev hanımıdır. Ailedeki birey sayısı çoğunlukla (%44.12) dört kişiden oluşmakta olup, aylık hanehalkı geliri 1,401-3,000 TL olanların oranı %72.06’dır. Ankete katılan kadınların %66.18’inin herhangi bir sosyal güvencesinin bulunmadığı görülmüştür (Çizelge 2)

Çizelge 2. Ankete katılan kadınların demografik özellikleri

Özellikler	Sayı	Oran (%)
Yaş		
21-30	16	23.53
31-40	28	41.18
41-50	17	25.00
51-59	7	10.29
Eğitim Durumu		
Okuryazar Değil	1	1.47
Okuryazar	3	4.41
İlkokul	30	44.12
Ortaokul	30	44.12
Lise	4	5.88
Medeni Durum		
Bekar	6	8.82
Evli	62	91.18
Ailedeki Birey Sayısı		
2 Kişi	2	2.94
3 Kişi	13	19.12
4 Kişi	30	44.12
5 Kişi	20	29.41
6 Kişi	3	4.41
Meslek Durumu		
Ev Hanımı	48	70.59
Özel Sektör Çalışanı	10	14.71
Kamu Çalışanı	2	2.94
Emekli	1	1.47
Diğer	7	10.29
Sosyal Güvence Durumu		
Sosyal Güvencesi Yok	45	66.18
Bağkur	11	16.18
SSK	10	14.71
Emekli Sandığı	2	2.94
Hanehalkı Geliri (Aylık)		
<1,401 TL	4	5.88
1,401-3,000 TL	49	72.06
>3,000 TL	15	22.06

Kadınların girişimcilik kararı almalarında etkili olan faktörler incelendiğinde ekonomik özgürlüğe sahip olma isteği,

girişimcilere hibe desteklerinin veriliyor olması ve eş, anne, baba gibi yakın çevrenin girişimciliği desteklemesi en etkili faktörler olarak saptanmıştır. Başka seçeneğinin olmaması ise en az etkisi olan faktördür (Çizelge 3). Nitekim Güleş (2011) tarafından Karaman ilinde girişimci kadınlarla yapılan

çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmış olup, ankete katılan kadınların girişimci olma nedenleri arasında maddi açıdan daha rahat olmak, idealimi gerçekleştirmek ve ekonomik bağımsızlık faktörleri ilk sıralarda yer almıştır. Yürük ve Engindeniz (2020) tarafından İzmir ilinde bitkisel üretim

yapan kadın üreticilerle yapılan çalışmada ise hane halkı gelirine katkı sağlama isteği ve bağımsız çalışma arzusu kadınların girişimcilik kararı almalarında önde gelen faktörlerdir.

Çizelge 3. Kadınların girişimcilik kararı almalarında etkili olan faktörler

Faktörler	Ortalama	Std. Sapma
Ekonomik özgürlüğe sahip olma isteği	4.85	0.357
Girişimcilere hibe (geri ödemesiz) desteklerinin veriliyor olması	4.85	0.396
Eş, anne, baba gibi yakın çevrenin girişimciliği desteklemesi	4.85	0.554
Hanehalkı gelirine katkı sağlama isteği	4.81	0.465
Yeterli sermayenin mevcut olması	4.79	0.636
Ücretsiz girişimcilik eğitimlerinin veriliyor olması	4.78	0.569
Bildiği bir iş üzerinde çalışmayı isteme	4.59	0.758
Kendini ispat etme isteği	3.75	0.699
Başarı tutkusu	3.71	0.600
Bağımsız çalışma arzusu	3.69	0.675
Daha önce çalışma deneyiminin olması	3.53	0.837
Başka seçeneğinin olmaması	1.74	0.745

1. Etkisiz, 2. Biraz etkili, 3. Orta düzeyde etkili, 4. Oldukça etkili, 5. Çok etkili.

Kadınların girişimciliğe yönelirken karşılaştığı sorunlara ilişkin ifadeler Çizelge 4'te verilmiştir. Buna göre kadınlar *sermaye temininde yaşanan zorlukların, toplumun kadın girişimcilere olumsuz bakışının, kadın girişimcilere olan güvensizliğin ve cinsiyet ayrımcılığının* girişimciliğe yönelme konusunda önde gelen zorluklar olduğunu belirtmişlerdir. *Pazarda tanınmış olmamak, fiziksel yorgunluk ve zaman darlığı* ise kadınlar açısından daha az etkili olduğu düşünülen zorluklardır. Güleç (2011) de çalışmasında *kiralının yüksek olmasının ve sermaye temininin* kadın girişimcilerin işlerini kurarken karşılaştıkları en önemli sorunlar olduğunu saptamıştır. Gülçubuk ve ark. (2012) çalışmalarında

girişimcilik konusunda kendisinde eksiklik görmeyen kadınların oranını %43.3; *kredi temin yolları* konusunda kendisinde eksiklik gören kadınların oranını ise %15.6 olarak tespit etmiştir ve bu eksiklik kadınlara göre birinci sırada gelmektedir. Karaturhan ve ark. (2017) çalışmalarında *eğitim seviyesinin düşük olmasının ve finansal desteğin yetersizliğinin* kadınların girişimcilik konusunda karşılaştıkları temel sorunlar olduğunu saptamışlardır. Yürük ve Engindeniz (2020) ise çalışmalarında *toplumun kadın girişimcilere olumsuz bakışının ve cinsiyet ayrımcılığının* karşılaşılan zorluklar arasında ilk sırada yer aldığını tespit etmişlerdir

Çizelge 4. Kadınların girişimciliğe yönelirken karşılaştığı sorunlar

Sorunlar	Ortalama	Std. Sapma
Sermaye temininde yaşanan zorluklar	4.90	0.306
Toplumun kadın girişimcilere olumsuz bakışı	4.90	0.428
Kadın girişimcilere olan güvensizlik	4.85	0.526
Cinsiyet ayrımcılığı	4.84	0.589
Toplumun ataerkil yapısı	4.81	0.526
Bilgi eksikliği	4.49	0.658
Denevim eksikliği	4.22	0.75
Pazarda tanınmış olmamak	3.22	0.643
Fiziksel yorgunluk	3.15	0.718
Zaman darlığı	2.18	0.732

1. Etkisiz, 2. Biraz etkili, 3. Orta düzeyde etkili, 4. Oldukça etkili, 5. Çok etkili.

Ankete katılan kadınlara girişimci olmanın sağlayacağı avantajlar sorulduğunda kendilerine güvenin artması, maddi özgürlük sağlama, kişisel gelişime katkı sağlama ve sosyal refahını artırmasının önde gelen avantajlar olduğunu

belirtmişlerdir. Bununla birlikte "girişimciliğin kadınlara sağlayacağı herhangi bir avantajı yoktur" ifadesine kadınlar kesinlikle katılmamaktadır (Çizelge 5). Elde edilen sonuçlar Güleç (2011) ve Yürük ve Engindeniz'in (2020) çalışmalarıyla

benzer olup, ilgili çalışmalarda da kendine güvenin artması kadın girişimcilere göre girişimci olmanın sağladığı avantajlar arasında önde gelmektedir.

Çizelge 5. Girişimci olmanın sağlayacağı avantajlar

Avantajlar	Ortalama	Std. Sapma
Girişimcilik kadınların kendilerine güveninin artmasını sağlar	4.99	0.121
Girişimcilik kadınlara maddi özgürlük sağlar	4.97	0.170
Girişimcilik kadınların kişisel gelişimine katkı sağlar	4.97	0.170
Girişimcilik kadınların sosyal refahını artırır	4.96	0.207
Girişimcilik kadınlara başarıya duygusu sağlar	4.94	0.237
Girişimcilik kadınlara sosyal statü sağlar	4.90	0.306
Girişimcilik kadınların aile içinde daha fazla söz sahibi olmasını sağlar	4.62	0.713
Girişimciliğin kadınlara sağlayacağı herhangi bir avantajı yoktur	1.01	0.121

1. Kesinlikle katılmıyorum, 2. Katılmıyorum, 3. Kararsızım, 4. Katılıyorum, 5. Kesinlikle katılıyorum

Kadınlar açısından çalışkanlık ve risk üstlenebilme (Çizelge 6). Yürük ve Engindeniz (2020) ise çalışmalarında girişimcilerin sahip olması gereken çok önemli kişisel özelliklerdir. Ayrıca yüksek özgüven, liderlik özelliği olması ve eğitilmiş olmak oldukça önemlidir. Deneyim ise kadınlar tarafından girişimcilikte en az önem verilen kişisel özelliktir

(Çizelge 6). Yürük ve Engindeniz (2020) ise çalışmalarında girişimcilerin sahip olması gereken kişisel özellikler arasında ilk sıralarda yer aldığını saptamışlardır

Çizelge 6. Kadın girişimcilerin sahip olması gereken kişisel özellikler

Kişisel Özellikler	Ortalama	Std. Sapma
Çalışkan	4.85	0.357
Risk üstlenebilen	4.59	0.604
Özgüveni yüksek	4.35	0.707
Liderlik özelliği olan	4.26	0.683
Eğitilmiş	4.24	0.775
Yenilikçi	4.12	0.612
İletişim becerisi yüksek	3.79	0.703
Disiplinli	3.60	0.715
Deneyimli	3.44	0.780

Ankete katılan kadınlardan girişimci olmayı etkileyebilecek faktörleri değerlendirmeleri istendiğinde özellikle yeterli hibe desteği alabilme, sürekli ücretsiz danışmanlık alabilecek bir kurum varlığı ve yakın çevrelerinde girişimci rol modellerin bulunmasının girişimci olma isteklerini

artıracağını belirtmişlerdir (Çizelge 7). Elde edilen sonuçlar Yürük ve Engindeniz'in (2020) çalışmasıyla benzerlik göstermektedir

Çizelge 7. Girişimci olmayı etkileyebilecek faktörler

Faktörler	Ortalama	Std. Sapma
Yeterli hibe desteği alabilirsem girişimci olma isteğim artar	4.85	0.357
Sürekli ücretsiz danışmanlık alabileceğim bir kurum olursa girişimci olma isteğim artar	4.78	0.452
Yakın çevremde girişimci rol modeller varsa girişimci olma isteğim artar	4.75	0.500
Eğitim düzeyim daha yüksek olsa girişimci olma isteğim artar	4.72	0.569
Yeni bir alan yerine bildiğim bir alanda girişimci olmayı tercih ederim	4.68	0.558
Girişimci olmak yerine bir işletmede maaşlı çalışmayı tercih ederim	3.85	0.738
Ailem izin vermezse girişimci olmak istemem	3.78	0.789
Aileme yeterince zaman ayıramayacaksam girişimci olmak istemem	3.18	1.007
Aile gelirim yeterli olursa girişimci olmak istemem	2.91	0.893
Toplumdan olumsuz tepki alırsam girişimcilikten vazgeçerim	2.56	1.013

1. Kesinlikle katılmıyorum, 2. Katılmıyorum, 3. Kararsızım, 4. Katılıyorum, 5. Kesinlikle katılıyorum.

Kadınlar özellikle ailenin manevi desteğinin kadınların girişimci olma isteğini artıracaklarını düşünmektedirler. Ayrıca

toplumun kadın girişimcilere olumlu bakışının, yüksek eğitim düzeyinin ve kırsal alanda çocuklar için gündüz

bakımevlerinin yaygınlaşmasının kadın girişimci sayısını artıracağına ilişkin ifadelerle katılım oranları yüksektir. Bununla birlikte kadınlara verilen girişimcilik destekleri ve ilgili kurum ve kuruluşların girişimcilik hakkındaki bilgilendirmeleri kadınlar açısından yetersiz bulunmaktadır (Çizelge 8).

Çizelge 8. Kırsal kesimdeki kadınların ifadelerle katılma düzeyi

İfadeler	Ortalama	Std. Sapma
Ailenin manevi desteği kadınların girişimci olma isteğini artırır	4.87	0.341
Toplumun kadın girişimcilere olumlu bakışı kadın girişimci sayısını artırır	4.81	0.432
Eğitim düzeyi arttıkça kadın girişimci sayısı artacaktır	4.76	0.427
Kırsal alanda çocuklar için gündüz bakımevlerinin yaygınlaşması kadın girişimci sayısını artırır	4.47	0.503
Çocuk sayısının artması kadınların girişimci olmasını olumsuz etkiler	3.38	0.947
Girişimcilikte kendimi ispat etmek çok para kazanmaktan daha önemlidir	2.63	0.809
Girişimcilik destekleri hakkında yeterli bilgiye sahibim	1.59	0.579
Kadınlara verilen girişimcilik desteklerini yeterli buluyorum	1.28	0.514
İlgili kurum ve kuruluşların girişimcilik hakkındaki bilgilendirmelerini yeterli buluyorum	1.21	0.475

1. Kesinlikle katılmıyorum, 2. Katılmıyorum, 3. Kararsızım, 4. Katılıyorum, 5. Kesinlikle katılıyorum.

Kadınların tarımla ilgili iş kurmalarında etkili olabilecek faktörler Çizelge 9'da verilmiştir. Buna göre toplam faaliyet alanı ile ilgili bilgi düzeyi kadınların tarımla ilgili iş kurmalarında etkili olabilecek çok önemli faktörlerdir (Çizelge 9).

Çizelge 9. Kırsal alandaki kadınların tarımla ilgili iş kurmalarında etkili olabilecek faktörler

Faktörler	Ortalama	Std. Sapma
Toplam maliyetler	4.71	0.459
Kârlılık düzeyi ve faaliyeti sürdürebilmek	4.65	0.512
Faaliyet alanı ile ilgili bilgi düzeyi	4.50	0.635
Üretim yerinin seçimi	4.44	0.608
Pazar koşulları ve fiyat değişimi	3.99	0.611

1. Hiç önemli değil, 2. Önemli değil, 3. Orta derecede önemli, 4. Oldukça önemli, 5. Çok önemli.

Bulanık Eşli Karşılaştırma yöntemi sonuçlarına ilişkin tamamlayıcı istatistikler verilmiştir. Elde edilen ağırlıklara göre etkili kriterler büyükten küçüğe sıralanmıştır. Kadınların girişimcilik kararlarında en fazla önem verdikleri kriter girişimci destekleridir. Ekonomik faktörler ikinci, aile yapısı ve sosyal çevre üçüncü, kişilik özellikleri ise dördüncü sırada gelmektedir. Önem verilen en son kriter ise demografik özelliklerdir. Gülçubuk ve ark. (2012) da çalışmalarında kadınların en önemli sorununun maddi olanakların yetersizliği olduğunu saptamıştır. Bu sonuç kadınlar açısından girişimcilik kararlarında girişimci desteklerinin en önemli faktör olmasını açıklar niteliktedir.

Friedman testi sonuçlarına göre girişimcilik kararlarında önem verilen kriterlerin önem dereceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Kadınların girişimcilik kararlarıyla ilgili bazı kriterlerin, diğerlerinin üzerinde tercih edildiğini söylemek mümkündür. Ayrıca Kendall's W değeri 0.590 olarak belirlenmiştir. Kendall's W değerinin aldığı 0.1, 0.3, 0.5, 0.7, 0.9 değerlerine bakılarak uyumun sırasıyla çok zayıf, zayıf, orta düzeyde, güçlü ve kesinlikle güçlü olduğu söylenebilmektedir (Günden ve Miran, 2007). Buna göre, girişimcilik kararlarında önem verilen kriterlerin ağırlıkları belirlenirken kadınlar arasındaki uyum orta düzeydedir (Çizelge 10).

Çizelge 10. Kadınların girişimcilik kararlarında önem verdikleri kriterlerin önem dereceleri

Kriterler	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Girişimci destekleri	0.769	0.186	0.300	1.000
Ekonomik faktörler	0.510	0.168	0.211	1.000
Aile yapısı ve sosyal çevre	0.417	0.202	0.149	0.842
Kişilik özellikleri	0.314	0.111	0.097	0.688
Demografik özellikler	0.176	0.095	0.000	0.564

Friedman testi $p < 0.01$ için anlamlıdır. Kendall's W: 0.590

SONUÇ

Araştırmada ankete katılanlar çoğunluğu 31-40 yaş aralığında, eğitim düzeyi düşük, evli, ev hanımı ve sosyal güvencesi olmayan kadınlardan oluşmaktadır. Ayrıca %44.12'sinin ailedeki birey sayısı dört kişiden oluşan bu kadınların %72.06'sının aylık hanehalkı geliri 1401-3000 TL arasındadır. Nitekim ankete katılan kadınların sahip olduğu düşük hanehalkı geliri, girişimcilik faaliyetinde yer almalarının ne derece önemli olduğunun bir göstergesidir.

Ankete katılan kadınlar özellikle ekonomik özgürlüğe sahip olma isteğinin, girişimcilere hibe desteklerinin veriliyor olmasının ve eş, anne, baba gibi yakın çevrenin girişimciliği desteklemesinin girişimcilik kararlarında etkili olacağını belirtmişlerdir. Ayrıca kadınların girişimcilik kararlarında önem verdikleri kriterler arasında girişimcilik destekleri ilk sırada yer almaktadır. Bununla birlikte sermaye temininde yaşanan zorluklar kadınların girişimciliğe yönelirken karşılaştığı sorunların başında gelmektedir. Bu nedenle hibe desteklerinde kadınlara yönelik pozitif ayrımcılığın devam ettirilmesi ve destekleme miktarlarının kadınları girişimciliğe teşvik edecek düzeyde artırılması gerekmektedir.

Kadınlar girişimciliğin özellikle kendilerine güveni artıracaklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte girişimciliğin kadınlara

sağlayacağı herhangi bir avantajı olmadığı düşüncesine kesinlikle katılmamaktadırlar. Bu sonuçlar kadınların girişimciliğin önemini ve kendilerine katkı sağlayabileceğinin farkında olduklarını göstermektedir.

Yeterli hibe desteğinin yanı sıra özellikle eğitim düzeyi düşük olan kırsaldaki kadınların girişimcilik faaliyetlerinde sürekli ücretsiz danışmanlık alabilecekleri kurumların varlığı da önem taşımaktadır. Bu sayede iş yaşamına dair deneyimi olmayan kadınların başarısızlık riski azaltılabilecek olup, gerek aile ekonomisine gerekse ülke ekonomisine olan katkıları artırılabilir.

Özellikle kadınların girişimcilik kararlarını etkileyen faktörleri saptayan ve karşılaşılan sorunları ortaya koyan araştırmaların artmasıyla bu alanda politika geliştirilmesine yönelik önemli veriler elde edilebilecektir. Bu nedenle konuya ilişkin araştırmaların artırılması önem arz etmektedir.

TEŞEKKÜR

Bu araştırma, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından 2209/A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destek Programı kapsamında desteklenen projeden üretilmiştir. Finansal desteği için TÜBİTAK'a teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

- Abacı Nİ, Demiryürek K, Yıldırım Ç, Emir M (2014) Samsun İlinde Mikro Kredinin Kullanılmasını Etkileyen Faktörler. XI. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 3-5 Eylül 2014, Samsun.
- Anonim (2018) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi. Türkiye İstatistik Kurumu, <https://www.tuik.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 27/02/2018)
- Arslan K, Toksoy D (2017) Türkiye'de Kadınları Girişimciliğe Yönelten Faktörler Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. İstanbul Ticaret Üniversitesi Girişimcilik Dergisi, 1(1): 123-148.
- Bedük A (2005) Türkiye'de Çalışan Kadın ve Kadın Girişimciliği. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 3(12): 106-117.
- Cohen L, Mallon M (1999) The Transition from Organizational Employment to Portfolio Working: Perceptions of 'Boondrylessness'. Work, Employment and Society, 13(2): 329-352.
- Çelik S, Coşkun E, Öztürk E (2013) Şehri Nuh'un (Şırnak) Kırsal Turizm Açısından Değerlendirilmesi. Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 3(2): 21-28.

- Erdogan Morçin S (2013) Türk Kültüründe Kadın Girişimciliği: Kavramsal Bir Değerlendirme. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 8(2): 167-190.
- Göküş M, Özdemiray SM, Göksel ZS (2013) Bölgesel Kalkınmada Kadın Girişimciliğinin Önemi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 29: 87-97.
- Gülüçbuk B, Savcı İ, Özer D, Demiryürek K (2012) Kırsalda Yoksulluğu Azaltmanın Bir Aracı Olarak "Kadın Girişimciliği". 10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 5-7 Eylül 2012, Konya.
- Güleç S (2011) Kadın Girişimciliği - Karaman Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Günden C, Miran B (2007) Bulanık Eşli Karşılaştırma Yöntemiyle Çiftçilerin Amaç Hiyerarşisinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 20(2): 183-191.
- Karaturhan B, Ünsal G, İssabek B, Güler D (2017) İzmir İlinde Kırsal Kadın Girişimciliği ve Bunu Etkileyen Faktörler. Tarım Ekonomisi Dergisi, 23(1): 85-91.
- Klir GJ, Yuan B (1995) Fuzzy Sets and Fuzzy Logic: Theory and Application. Prentice Hall. New Jersey.

- Newbold P (1995) *Statistics for Business and Economics*. Prentice-Hall. New Jersey.
- Öztürk İ (2008) 2008 İGİAD Girişimcilik Raporu. İktisadî Girişim ve İş Ahlâkı Derneği, İGİAD Yayınları. İstanbul.
- Pedrycz W, Gomide F (1998) *An Introduction to Fuzzy Sets*. The MIT Press. Massachusetts.
- Ross TJ (1995) *Fuzzy Logic with Engineering Applications*. McGraw-Hill. New York.
- Soysal A (2010) Türkiye'de Kadın Girişimciler: Engeller ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 65(1): 83-114.
- Soysal A (2013) Kırsal Alanda Kadın Girişimciliği: Türkiye için Durum Değerlendirmesi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 8(1): 163-189.
- Şerefoğlu C (2009) *Kalkınmada Kırsal Turizmin Rolü - 2007-2013 Yılları Arasında Ülkemizde Uygulanacak Olan İPARD Kırsal Kalkınma Programındaki Yeri, Önemi ve Beklenen Gelişmeler*. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Tanaka K (1997) *An Introduction to Fuzzy Logic for Practical Applications*. Springer - Verlag. New York.
- Yürük E, Engindeniz S (2020) Kadın Üreticilerin Girişimcilik Kararlarını Etkileyen Faktörlerin Analizi: İzmir'in Bayındır İlçesi Örneği. Tarım Ekonomisi Dergisi, 26(2): 177-189.
- Zadeh L, 1983. A The Role of Fuzzy Logic in the Management of Uncertainty in Expert Systems. *Fuzzy Sets and Systems*, 11(1-3): 199-227.